616

—บทที่ ๒๐—

วิริยะ อันเป็น**จรณะ ข้อที่ ៩** ต่อจาก "**พาหุสัจจะ**" ก็จะเกิดเอง มัน จะเกิดความพากเพียร มันจะขยัน มันจะอุตสาหะ อันเป็นอุปการะเพิ่มพูนตาม ติดไปเรื่อยๆ อย่างแท้จริงเอง

เหมือนพ่อค้าที่ยิ่งค้าขาย ยิ่งเห็นผลกำไร ยิ่งประสพความสำเร็จ เขาก็ยิ่ง จะขยายกิจการ ยิ่งจะอุตสาหะ ยิ่งจะขยัน ยิ่งจะพากเพียร ฉันใด ก็ฉันนั้น

เขาจะ "**วิริยะ**" อย่างไร ? **เขาก็จะ "วิริยะ" อย่าง "อริยะ"** *(ที่จริงคำว่า* **วิริยะ** *กับ* **อริยะ**นั้น *มันคือ คำๆ เดียวกัน คือ* **วิ + ริยะ** *หรือ* **อ + ริยะ** *นั่นเอง ถ้าจะเข้าใจในความเหมือนกัน* **ริยะ** *= ความว่าง, ความเปล่า* **อ** *หรือ* **วิ** *= ไม่ รวมความก็แปลว่า "ไม่ว่าง" แต่ความ***ไม่ว่าง***ของ***วิริยะ***นั้น หมายเอา ขยันอยู่เสมอ, ทำอยู่เสมอ ส่วนความ***ไม่ว่าง***ของ* **อริยะ** *นั้น หมายเอา เต็ม, ความครบถ้วน, ความรู้นั้นเองครบ, เต็มไปด้วยความรู้ นั่นเอง)*

ดังนั้น **ผู้ "วิริยะ" อย่าง "อริยะ"** จึงคือ ผู้ทำอยู่เสมอนั้น ก็ทำอย่างเต็มไป ด้วยความรู้ ผู้ทำอยู่เสมอ หรือ ขยันอยู่เสมอจะขยันอะไร ? ก็จะ "ตรวจตัวเอง (ตน)" พยายามรู้ตัวเอง (ตน) เพิ่มขึ้นอีกถึง "ฐาน" ของ "ตน" ว่า เรายังจม อยู่ใน**โลก**อะไรอีก ? อย่างไร ? อีก *(แม้ขั้น "อาโลก")* จะมี "การงาน" อะไร ที่ควรจะกระทำกับตน ก็จะเร่งหาเร่งทำ (กรรม) จึงจะชื่อว่า **เป็นผู้มี "กรรม-ฐาน"** *(ส่วนผู้จบกิจตนแล้ว ก็จะขยันอยู่อีกหนะแหละ ขยันอย่าง "อริยะ" จริง ๆ ด้วย)*

แล้วเขาก็จะตั้งกฎ ตั้งหลักเกณฑ์ เพื่อตน ให้ตน "สังวร" อีก เรียกว่า สังวรศีล จะสำรวมในอินทรีย์ทั้งปวง เครื่องกินเครื่องใช้ ทั้งที่เป็นเครื่องบริโภค–อุปโภค เป็นเครื่องบริโภคนอก ทั้งที่เป็นสิ่งที่บริโภคอยู่ในภายใน ขั้น "รูปจิต" ตลอดไปจน "อรูปจิต" เขาจะคอยทำจิตรู้ จะพยายามทำ "สัญญา" ให้พ้น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ให้ได้ ต่อไปเสมอ ๆ จะจัดความเหมาะสม ทำความลงตัวให้ได้อีกเรื่อยไป (โภชเนมัตตัญญุตา) จะเป็นผู้มี "ความระมัดระวัง" อันชื่อว่า

ชาครณ หรือ ชาคริยะ เป็นผู้ตื่นอยู่ รู้ทันเสมอๆ สร้าง**ความรอบ**ให้เป็น "สติ" ขึ้นเรื่อยๆ (คือ ทำ "รู้" ให้มากขึ้นเต็ม หรือ เพิ่มเหลี่ยมรู้ให้ครบบริบูรณ์ขึ้นเสมอๆ) และสิ่งที่ได้ ก็จะเป็นความรู้ยิ่ง หรือคือ "ปัญญา" เพิ่มขึ้นๆ ทุกขณะๆ ไปจริงๆ

ยิ่ง "รู้จริง" *(ปัญญา)* ก็ยิ่งจะเชื่อมั่น *(ศรัทธา)* ความเห็นในบาปในภัย ก็ยิ่งจะชัดเจน ก็จะเพิ่มความละอายในบาปมากขึ้น *(หิริ)* จะเกรงกลัวในบาปมากขึ้น *(โอตตัปปะ)* และ ยิ่งศีลบริสุทธิ์ขึ้น **สำรวมอินทรีย์**มากขึ้น จัดประมาณในกามภพ–รูปภพ–อรูปภพมากขึ้นละเอียดขึ้น *(โภชเนมัตตัญญุตา)* ก็ยิ่งจะมีความตื่นโพลง เลิกหลับใหล เลิกพร่ำพราง มีกำลังในการจะ "รู้" พร้อมเต็มตัว *(ชาคริยานุโยค)* เมื่อมีความขยันไม่ว่างจากงานเพื่อที่จะรู้ยิ่งรู้จริงอยู่เสมอๆ *(วิริยะ)* ก็จะได้ "รู้" จริง "รู้" ยิ่งๆ เรื่อยๆ *(อริยะ)*

ความรู้ครบรอบ(สติ) ก็ยิ่งจะรอบขึ้น **ความเต็มร้อย** *(สติ)* ก็ยิ่งจะครบร้อยยิ่งขึ้น **"ร้อย" ใด ที่เรียบรื่นเนียนสนิทแล้ว ก็จะเป็น "เรียบร้อย" ที่เรียงระดับขึ้น "ร้อยเรียบ" ก็จะเป็นฐาน ทำงาน "เรียงร้อย" ให้รู้เพิ่มขึ้นไปอีกใหม่ จนกว่าจะเต็มร้อย จนกว่าจะเรียบร้อยอีก ก็จะสูงยิ่งๆ ขึ้นอีก เป็น "ร้อยใหม่" แล้วการมี "ร้อยใหม่" เป็นฐานเพิ่มก็จะเป็นไปอีก ร้อยอีก –ร้อยแล้ว–ร้อยอีก การ "ร้อยเรียง" ก็จะเป็นอยู่เช่นนี้จริงๆ "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน"** จะทำงานจริง ดังนี้ เป็น "**พาหุสัจจะ**" แท้ๆ ยิ่งขึ้นๆ อยู่

นี่คือ **"สติ"** อันเป็น **จรณะ ข้อที่ ๑๐** ก็จะสูงขึ้น จะดีขึ้น เจริญขึ้นตาม โดยอำนาจของ "กรรม" หรือ โดย *บทแห่งการกระทำ* อยู่เสมอๆ เป็น "สัมมาสติ" แท้ เป็น "สัมมาอริยสติ" จริงๆ **"สติ" ที่เป็นจรณะ** จะเป็นเช่นนี้ จะไม่ใช่ "สติ" อันง่ายดายตามที่คิดที่เดากันปุบๆ ปับๆ นั้น ไม่ ! เพราะ "สติ" ในที่นี้มันเป็น "มหาสติ" เป็นสติที่เต็มร้อย เป็นสติที่มีความรอบรู้ ความฉลาดละเอียดสุขุมจริงๆ เป็น "ปัฏฐาน" ที่มั่นคงแท้ **สติ** หรือ **สต** นั้นหมายความว่า "ครบรอบ" หรือ "ร้อย" **จึงจะต้อง "ร้อย" ด้วยการกรองให้สูงขึ้น ละเอียดขึ้นจริงๆ** เมื่อจงใจ "ร้อย" เรียงให้สูง ไล่ขึ้นไปเสมอๆ อยู่ ก็เป็นอาการของ "สติปัฏฐาน" แท้ๆ

618

และนั่นคือ "**ปัญญา**" อันเป็น **จรณะ ข้อที่** ๑๑ ก็จะเป็น "อธิปัญญา" สั่งสมลงเป็นปัญญินทรีย์ เป็นปัญญาพละเรื่อย ๆ ไป

ปัญญา ก็จะรู้แจ้งแทงตลอดยิ่งๆขึ้นใน "สมมุติสัจจะ" และ ใน "ปรมัตถ-สัจจะ" อันเป็น "**พาหุสัจจะ**" ทั้งหลาย จะกำหนดได้ จะหมายรู้ จะแทงทะลุละเอียดสุขุมถึงความสุขุมต่าง ๆ ยิ่ง ๆ ขึ้น คือ "**สัจจสัญญา**" จะเป็น จะมีขึ้นจริง ความเกิดขึ้นแห่งธรณะทั้งหลาย ก็จะสัมพันธ์กัน จะอุปการะกัน จะเป็นประโยชน์ต่อกันและกัน เสริมกัน สร้าง "ผล" ที่ยิ่ง สร้าง "สัจจะ" ที่จริง ให้ตั้งลงหยั่งลงเป็น "ธรรม" อันยิ่ง ๆ ๆ ๆ ๆ ขึ้นเรื่อยไป ๆ เรียกว่า เป็นผู้มี "อภิธรรม" เพราะธรรมนั้นเป็น "สัจจะ" ได้โดยนัยะดังนี้แล *จะมิใช่ "ปัญญา" อันเฉโกที่หลง "สุข" ในโลกเป็นอันขาด แต่เป็น "ปัญญา" ที่รู้ทุกข์ และ ดับทุกข์อย่างถูกแท้ตรงจริง ตัดรากเง่ากันจริง ๆ*

คำว่า "**ปัญญา**" จึงคือ ความฉลาด และ เป็น "ฉลาด" ที่เจริญแท้ ๆ ความเจริญแท้ๆ ของ "มนุษย์" (มนุสโส *หมายเอาความก้าวสูงขึ้นของจิตโดยตรง*) ก็คือ จิตที่ละ โลภะ โทสะ พ้นโมหะได้ มิได้หมายความว่า ผู้ยิ่งติดแน่นไปด้วย ลาภ–ยศ–สรรเสริญ หลงโลภ หลงเสพย์ หลงมัวเมาหนักหนา **โดยเฉพาะหลงข้องเสพย์อยู่แต่กับ "สุข" ใดๆ ไม่ !** ถ้ายังหลงอย่างนั้นเรียกว่า คนผู้ปุถุ (ปุถุชน) คือ ผู้หนา ผู้หนัก ผู้ถูกทับถมลงไปด้วยความหลง ความติด *(เหยื่อของโลก)* ความโง่ ความพร่ามัว และคือ "คนเมา" ที่แท้จริง *(สุราเมรยมัชชปมาทฐาน)* มิใช่ผู้ที่จะพึงเรียกได้ว่า "มนุษย์" (มนุสส) ตามความหมายที่แท้จริงเลย

ที่จริงภาษาไทยคำว่า "ฉลาด" หรือ "สลาด" นี้ ก็มาจากรากศัพท์เดิม คือ "ฉฬายตน" หรือ "สลายตน" อันมีความหมายว่า "**รู้" ได้ด้วยทวารทั้งหก** และมาจาก ฉฬ+อายตน หรือ สฬ+อายตน ภาษาไทยเดิมเรามีแค่คำว่า "รู้" เมื่อมี "รู้มากขึ้น" คือ ชัก "รู้" ได้จากทางหูเพิ่มขึ้น รู้ได้จากทางตาเพิ่มขึ้น มันก็เป็นการ "รู้" ที่มีมากขึ้น ๆ ยิ่ง "รู้" กันครบ "หก" *(ฉฬ หรือ สฬ นั้นแปลว่า หก)* ทาง คือ ตา–หู–จมูก–ลิ้น–กาย–ใจ มันก็ยิ่งต้องนับกันว่า "รู้มากมาย"

619

การรู้มาก ๆ มาย ๆ ได้ออกป่านนี้ คือ **รู้เป็น "ฉฬายตน"** จึงเรียกการรู้เช่นนี้ว่า "**ฉฬายตน**" หรือ "**สฬายตน**" หมายความว่า "รู้มาก ๆ" คนไทยก็พูดบาลีตามประสาไทย ๆ คำบาลี ฉฬายตน หรือ สฬายตน นั่นเองแหละ มันถูกตัดถูกแปลง มันสึกมันกร่อนมันเพี้ยนมาเป็นคำไทย ๆ ว่า "**ฉลาด**" หรือ "**สลาด**"

และยิ่ง "รู้" ใน**ตน**มากยิ่งขึ้น คือ กำหนดการรู้เข้าไปได้ละเอียดสุขุม*แม้น้อยแม้นิด* แม้เป็น*อรูปเล็กประณีตลึกซ้อนซุ่มซึ่งแฝงพรางอยู่นิดน้อยอย่างไร* ก็รู้ได้ ก็ยิ่งเป็นประโยชน์ ยิ่งเป็นกำไรชัดๆ(อาย) ก็ยิ่งเรียกว่า "**ฉลาด**" **แท้** "**สลาด**" **จริงยิ่งขึ้น** เป็น "รู้มากๆๆ ยิ่งขึ้น" กล่าวคือ **ฉฬายตน** ก็ยิ่งแทงทะลุรู้แจ้งลึกเข้าไปใน "อายตน" ประณีตขึ้นยิ่งๆ รู้ทั่วถ้วนยิ่งขึ้น จึงเป็นปัญญาขั้น "อธิปัญญา" ทีเดียว เป็นปัญญาที่เยี่ยมที่ยิ่งชัด ๆ

"**อธิปัญญา**" หรือ ความหมายของคำว่า "**ฉลาด**" จึง "รู้" ในเรื่องตนเอง ที่ไปหลง "อายตน" อย่างนี้ ไม่ใช่ไปเที่ยวได้รู้อะไรนอกตัวนอกเรื่อง เช่น รู้วิชาการทางโลกได้เก่ง หรือ เข้าใจการปรุงแต่งของโลกีย์เขาได้ง่ายได้เร็วได้เก่ง แล้วจะมานับว่า "ฉลาด" เรียกว่า "อธิปัญญา" นั้น ไม่ตรง ไม่ใช่ความหมายของคำว่า "ฉลาด" ที่ถูกแท้

สุดท้าย ยิ่งถ้าผู้ใด*ไม่หลง* "**อาย**" *รู้จัก* "**อาย**" แท้ ๆ จริง ๆ หรือ *ไม่เหลิงใจ***ในประโยชน์ในกำไร** กล่าวคือ จิตไม่ไปหลงเหลิงในความที่ได้รู้ได้มี ได้เป็น ผู้รู้ยิ่งรู้จริงเป็นผู้เก่งจนจับจิตถูก ทำการละกิเลสจากจิตได้แท้ ปลดปล่อยได้แท้ เลิกยึดเลิกเกาะได้แท้ **อนัตตสัญญา** ก็เกิดจริงในผู้นั้นสูงสุดนั่นเอง

ผู้นั้น จึงได้ชื่อว่า "ฉลาดยอด" เพราะรู้แจ้งใน "อายตน" ทั้งหลายแท้ ๆ แม้จะละเอียดยิบสุดยอดถึงขั้น "เนวสัญญานาสัญญายตน" หรือ "อสัญญีสัตตายตน" ดั่งได้อธิบายมาแล้ว

และถ้าไม่หลง "รู้" ให้มี "ตน" *(อัตตา)*

620

ทั้งไม่หลง "ตน" ใดๆ ให้เป็น "รู้" (*มากเอาเปรียบคนทั้งหลาย* อัน เป็น **บทวน** เข้าไปสู่ความเป็นคน เป็นสัตว์โลก เป็นผู้มีภัยมีเบียดเบียน)

ก็จะมีแต่ "รู้" ที่รู้ยอดรู้ยิ่ง รู้อย่างสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีภัยแก่ใคร *(ผู้ที่มีธรรม)* ไม่เอาเปรียบใคร ไม่ทำบทอธรรมใดๆ บริสุทธิ์ในตนทุกอย่าง กล่าวคือ ทั้ง "ตน" ที่หมายเอาความละเอียดจนขนาดที่เรียกว่า "น้อยนิด" และทั้ง "ตน" *(อัตตา)* ที่หมายเอา "ความเป็นเรา" โดยจะเห็นแก่เรา โดยเราจะได้กำไร จะได้เปรียบ ที่เรียกว่า "การเห็นแก่ตัว" นั้น ต่างไม่มีจริงๆ

เป็นผู้สิ้น "โลกะ" สนิทเนียนขั้นสูงสุด *ไม่ต้องมีแม้ "การได้สมใจ" ไม่ต้องมีผลการบรรลุความสำเร็จอะไรกันอีก* หลุดพ้นใน "การแสวงสุข" เด็ดขาด เพราะมีสิ่งที่ "ยิ่งกว่าสุข" อยู่ในตนแล้วจริงๆ คือ มีความหยุด–ความพัก–ความเลิก – ความปล่อย – ความพอ ฯลฯ อันกระทำได้ที่จิตแท้ ทุกขณะจิตที่มีเจตจำนง **ไม่ต้องห่วงแม้คำว่า "สำเร็จ" ไม่ต้องมีแม้แต่คำว่า "บรรลุ" ไม่ต้องยุ่งกับคำว่า "สมใจ" หรือ "ได้สุข" ไม่ต้องเป็นผู้ "ได้รับ" อะไรก็ได้จริงๆ**

เป็นคนที่ชื่อว่า "สุดยอดแห่งการขาดทุน" เพราะเป็นผู้สุดยอดแห่งการเสียสละ สุดยอดแห่งการทำตนเป็นตัวอย่าง สุดยอดแห่งการเป็นครู สูงสุดละเมียดละไมสุขุมสุดในการเป็น "ผู้นำ"

เป็นคนที่ชื่อว่า "สุดยอดแห่งการเฉย" เพราะเป็นผู้สุดยอดแห่งการไม่สุข ไม่ทุกข์ ไม่โลภะไม่โทสะ ไม่ยินดีไม่ยินร้าย ไม่ชอบไม่ชัง ไม่กล้าไม่กลัว ไม่หดไม่ห่าม **แต่มิใช่ "สุดยอดแห่งการเฉย" เพราะไม่ทำงาน หรือ เอาแต่อยู่ว่างๆ ทื่อๆ อย่างเด็ดขาด**

ตรงกันข้าม จะเป็นผู้ทำงาน เป็นผู้มี "คุณค่า" สูงสุด เพราะมีผลงานให้แก่โลก มีบทแห่งการงานเกื้อกูลอุดหนุนโลกอยู่เสมอๆ ซึ่งชาวโลกที่เป็นโลกจัดๆ จะเห็นผลงาน หรือ เห็นบทแห่งการงานนี้ ยากอยู่สักหน่อย ในบางการ บางงาน โดยที่สุด ชุลีละอองขนาดใด

621

ตนก็คงเป็นผู้"ขาดทุน"ไปเสมอๆ อย่างไม่เสียใจไม่ดีใจอะไรอยู่จริงๆ นั่นแหละ

รางวัลที่ได้ บ้างเป็น "คำด่า" บ้างเป็น "คำชม" แต่ก็ยัง "เฉย" ต่อคำชม–คำด่านั้นอยู่นั่นเอง ไม่ได้อยากได้ "คำชม" และยิ่ง "คำด่า" ยิ่งพยายาม *(สัมมาวายาม)* จะไม่ให้เกิดไม่ให้มีเลย **หากจะมี ก็เพราะความยังไม่เข้าใจแจ้งของ "ผู้ด่า" เท่านั้น** *จะเป็นผู้มีการเป็นอยู่ด้วย "กรรม" จริงๆ (สัมมากัมมันตะ)* **จงเข้าใจ "กรรม" อันเป็นที่สุด แห่ง "คน" แห่ง "อริยบุคคล" แห่ง "อรหันต์" ให้ดีๆ เถิด** *เพราะเป็น "กัมมปฏิสรณะ" จริงๆ*

คือ เป็นผู้มี "การงาน" เป็นผู้มีบทบาทแห่งการ "กระทำ" ทั้งทาง "กาย" ซึ่งหมายถึงบทบาทใหญ่ ที่เห็นจริง หยาบสะดุด ชัดตรงลงตัว ยินไกลใสกว้าง เรียกว่า "กายกรรม" ทั้งทาง "วจี" ซึ่งหมายถึงบทบาทจำลอง เพียงเป็นภาษา เพียงเครื่องหมายบอกให้รู้ เป็นช่วงต่อเรียกว่า "สื่อของความจริง" อีกที ไม่ใช่ตัวความจริงที่แท้เรียกว่า "วจีกรรม" ทั้งทาง "จิต" ซึ่งหมายถึงบทบาทของ "ความรู้" ที่จะเป็นตัวบงการการประกอบ "กาย" ประกอบ "วจี" ออกไปนอกตน และ ประกอบบทบาท "หยุด" บทบาท "ปล่อยวาง" ในตน นั่นเอง เรียกว่า "มโนกรรม" บทแห่ง "การงาน" ทั้งหลายจึงจะอยู่ในกรอบของคำว่า กุสล ซึ่งหมายความว่า ได้ควบคุม ได้จ่ายการงานออกมาโดย "รู้" ในการเกิดทั้งหกทาง ผ่านการกลั่นกรองแล้ว ไม่มีคำว่า ไม่ควบคุม ไม่มีคำว่า ไม่ได้กลั่นกรอง คือ ไม่มี "อกุสล" ถ้าการงานใดจ่ายออกมา ไม่ควบคุม ไม่ผ่านการกลั่นกรอง ไม่รู้ยิ่งอย่าง "ฉลาด" *(ฉพายตน)* เรียกว่า "อกุสล" แท้ๆ

"กุสล" จึงหมายถึงการเกิดที่ผ่านทวารหก หรือ บทบาทที่จะเป็นตัวตนออกมาจากทวารหกนั้น ต้องเกิดอย่าง "วิชชา" เกิดสุจริตที่สุด "กุสล" หรือ "กุศล" *(อย่างเดียวกัน)* จึงเป็น "ความรู้อันประเสริฐ" จริงๆ เป็น "อธิปัญญา" แท้ๆ ความหมายของคำว่า "ฉลาด" หรือ "สลาด" นั้น ลึกซึ้งสุดแสนดีออกปานนี้ "กุศล" จึงมีความหมายว่า **ฉลาด** *ชนิดแสนดีแสนประเสริฐ* ใครมี "การงาน" ที่ดี

622

หรือ **ใครกระทำกุศล** จึงคือ ผู้ฉลาดอย่างประเสริฐอย่างนี้ จึงจะเรียกว่า "กุศล-กรรม" ถูกต้องตรงแท้

และ "กุศล" ที่ยิ่งขึ้นไปอีก หรือ ปัญญาที่ยอด ฉลาดที่จริง ยิ่งขึ้นไปอีก ก็คือ จะไม่มีแม้ "จิต" ที่ไปคิดหลง หลงติด หลงยึดหวังไว้ในอนาคตด้วย ว่า จะต้องได้รับ "ผล" เช่นนั้นเช่นนี้ จนเมื่อ "ผล" พลาดจากที่ได้หวังไว้ ก็ทำให้กระเทือนใจ(**เป็นทุกข์**) หรือ "ผล" สมใจตามที่หวัง ก็ทำให้กระเทือนใจ(**เป็นสุข**) จะไม่มีแม้ "ความกระเทือน" (กัมปติ) ใด ๆ จริง ๆ "กุศลกรรม" ชนิดนี้ จึงเป็น**ผู้มี "การงาน" ที่ไม่ผูกพัน** *(แม้แต่ทางใจ)* **เข้ามาเป็นเรา เป็นตัวตนลงที่เราเลย** ซึ่งเรียกว่า "อโหสิกรรม" อันมาจากคำว่า อห +สิ+กรรม
อห = อันเป็นเรา สิ = ผูก, พันเข้ารอบ กรรม = การงาน, การกระทำ

ในบทแห่ง "การได้สมใจ" หรือ สำเร็จตามที่หมายที่หวัง บรรลุถึงผลตามเป้าแล้วดีใจ ที่เรียกว่า "สุข" นั้น ไม่ว่าการกระทำใดๆ หรือ การงานใดๆ *(แม้คิดแค่คิดฝันๆ เพ้อๆ หรือ ปั้นเรื่องนั้น ปั้นรูปนี้ขึ้นมายึดแล้วก็ดีใจ ปีติใจ สุขใจ)* ถ้าผู้ใดยังไม่มีปัญญาเข้าใจเหตุปัจจัยในการประกอบ การสังเคราะห์ การ "สังขาร" ที่แท้ถูกธรรมว่า มันเป็นเพียง**บทแห่ง "กรรม"** เท่านั้น เป็น "การประกอบแล้วของงาน" เท่านั้น เป็น "ผลของการกระทำ" เท่านั้น เมื่อทำอย่าง "ฉลาด" เพราะเข้าใจในเหตุปัจจัย หรือ แม้จะไม่เข้าใจแต่นำเหตุ นำปัจจัย หรือ นำองค์ประกอบนั้นๆมาประกอบมากระทำเข้าถูกต้องเต็มครบ มันก็จะเกิด "ผล" ออกมาจริงตามเหตุตามปัจจัย หรือ ตามองค์ประกอบนั้นๆ ไม่มีบิดผัน ข้อสำคัญ ผู้กระทำนั้นๆ เข้าใจในองค์ประกอบ หรือ เข้าใจในเหตุปัจจัยไม่ครบ และ ยังไม่แน่ใจให้ยิ่งกว่าแน่เท่านั้นแหละ *(คือ จนพ้นวิจิกิจฉา)* จึงยังประหลาดใจ ตื่นเต้นใจ ถ้าหากรู้แน่อยู่แก่ใจ จะไม่ "ปีติ" *(บทการงานแห่งจิตชนิดหนึ่ง)* เป็นประหลาดใจ ตื่นเต้นใจ จะไม่ดีใจไม่สุขใจอะไรเลย

เช่น ผู้ใดทำอะไรซ้ำๆ จนรู้องค์ประกอบนั้น ๆ แม่นยำ เห็นผลในการประกอบจนชิน จนแน่ใจ ถึงขั้น "จิตวาง" จิตรู้จนเต็ม แน่ใจยิ่งกว่าแน่ ก็จะไม่ปีติ ไม่มีดีใจอะไร เรียกกันว่า "ชินชา" ก็คือ มันแน่ใจแล้ว มันวางใจแล้ว

623

มันปลงแล้ว จิตมันปล่อยแล้ว ไม่ยึดมาสงสัย ไม่นำมาคิดมาข้องใจ นั่นเอง(*พ้นวิจิกิจฉา*) และ คำภาษาไทย ๆ ที่ว่า "ชินชา" นี้ ก็มาจากรากศัพท์บาลีเดิมคำเดียวกันนี่เอง คือ "ชิน" อันหมายความว่า "ผู้ชนะ" และ คำว่า "ชา" นั้นก็หมายความว่า "รู้" *เมื่อผู้นั้นมีจิตรู้แจ้งถึงจิตที่วางแท้–ปล่อยแท้–หมดสงสัยนี้จริง ๆ ดังกล่าวนี้* จึงเป็น "ยอดความสำเร็จ" เป็น "ผู้ชนะ" ที่แท้ และต้องมี "รู้" ประกอบด้วยเสมอ มิใช่ "ชินชา" อย่างโมหะเป็นอันขาด ผู้บรรลุเช่นนี้แลคือ "พุทธ" คือ ลักษณะจิตวาง คือ จิตที่ประเสริฐยอด เป็นพรหมชนิดเยี่ยมยิ่งกว่านั้น "ปิตมห" จริงๆ ดั่งได้เคยอธิบายมาแล้ว แต่ถ้า "ไม่รู้" หรือ "รู้ไม่รอบ" **ไม่มีปัญญาแท้** (*ฉลาดยอดเยี่ยมถึงสัมพันธภาพของจิตในจิต*) ก็จะมีการ "หวังผล" หรือ เสี่ยงทายอยู่ในที่เสมอ คล้าย ๆ กับว่า "**หนนี้มันจะเกิดผล** (*เป็นรสเป็นชาติ*) **เหมือนหนก่อนอยู่อีกไหมหนอ ?!** เมื่อ "ผล" ปรากฏสมใจ จึงเกิด "ปีติ" เกิดดีใจ สุขใจ แล้ว**สำนึกในจิต** มันก็จะ**ยึดมั่น**ใส่ใจเข้าไปอีกว่า **นี่แหละ "ของจริง" นี่แหละคือ "ความเที่ยงแท้"** อันจะต้องมีเสมอ ยึดเอาได้เสมอ ๆ ถ้าคราใด "ผล" ปรากฏสมใจนั้น "จัด" กว่าที่เคย "แรง" กว่าที่เคย "มีมาก" กว่าที่เคย ก็ยิ่งดีใจ สุขใจ ตื่นเต้นใจยิ่งกว่าเก่า ก็เป็น "สถิติ" (*อุปาทาน หรือ สิ่งที่ตั้งหลักปักยึดลงไปอีก*) ฝังใจหนักกว่าเก่า หนากว่าเก่า สูงกว่าเก่า

นี่คือ "กิเลส" ยิ่งมีบทบาทลึกยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะจิตมันยัง "**หลง**" (**โมหะ**) ว่า "ผล" ที่เกิดนี้ *ได้แก่อารมณ์ตื่นเต้น ประหลาด สุขใจ ฯลฯ เป็นต้น* คือ "ดี" คือ ของน่าภูมิใจ คือสิ่งที่แสดงความเก่งที่เราทำได้ ที่จริงแล้ว คือ **รสที่โลกหลอก**ไว้ว่า เมื่อพบ "ผล" อย่างนั้นแล้วให้สนุกนะ ! ให้อร่อยนะ ! ให้เพลิดเพลินนะ ! ให้สุขนะ ! ให้ปลื้มนะ ! ให้สบายนะ ! ให้ชอบนะ ! ให้ยึดว่า "ข้าทำได้ข้าย่อมเก่ง" นะ ! ฯลฯ คนก็หลง "รสนั้น" หลงรสที่โลกหลอกนั้นๆ ว่า "จริง" แม้จะร้อนแสนร้อนเหนื่อยแสนเหนื่อย หนักแสนหนักอยู่เท่าใดๆ เขาก็เอา "วิมาน" ที่ยึดอย่างหลงใหลว่า สนุก–อร่อย–เพลิดเพลิน–บันเทิง–เริงใจ–สุขใจ–ปลื้มใจ–เก่งกาจ ฯลฯ อะไรนั่นแหละ มา "เสพย์" มาแก้ความเหนื่อย มาพรางความเหนื่อย มาแลกกับ

624

ความร้อน มาเป็นผลชดเชยความหนักหนา หรือ ชัดๆ ก็คือ **หลง "วิมาน" ตัวเอง เสพย์ "จิตที่ยึด" ของตัวเอง**ที่ไปอยาก "ประสพ" *(ถึงการเกิดผลอย่างนั้น)* อยากทำอย่างเร่งร้อนให้ถึงจุดนั้นอย่างนั้น จะรุนแรงเบียดเบียนเข่นฆ่าปานใด ก็ยับยั้งได้ยากขึ้นตามขนาดของ**แรงจิต**ที่ "อยาก" นั้นๆ ถ้าทำถึงแล้วมันก็ได้พิสูจน์ "ผล" ว่า ยังคงเป็นอย่างนั้นอยู่ ยังมี "วิมาน" วิมานนั้นยังมีอยู่ "จิตนิยม" *(ภว-ตัณหา)* เช่นนั้น ยังคงมี ยังไม่สูญหายไปไหน ยังเป็น "ความเที่ยงแท้" ยังเป็นความจริง ยังมีนิรันดร *(สัสสตทิฏฐิ)* จิตที่หลงว่า สิ่งนั้นเป็นธรรมชาติ สิ่งนั้นต้องเป็นอย่างนั้น สิ่งนั้นแก้ไขไม่ได้ จะทำไม่ให้มันมีก็ไม่ได้ จะลดจะดับก็ไม่ได้ สิ่งนั้นต้องเที่ยง สิ่งนั้นก็ยิ่งนิรันดร ก็ยิ่งปักใจยิ่งยึดดิ่งลงไปซ้ำอีก

"โอฆะ" ก็ยิ่งตกตะกอนแน่วแน่น ย้ำเนื้อลึกเหลือหลากหลายเป็นทับทวี ด้วยประการดังนี้

ถ้าใครยังไม่เคยได้รับ "รสอร่อย" นั้น แต่ไปโดนหลอก (กิล=*ดังได้สดับ*) มาแล้วว่า อย่างนั้นเรียกว่า อร่อย อย่างนี้เรียกว่า เพลิน อย่างนั้นเรียกว่า สนุก อย่างนี้เรียกว่า เก่ง ฯลฯ ก็จะแสวงหา (เอส, เอสี = *แสวงหา, ผูกพันติดตาม*) จะพยายามทำให้ตนเกิด "ผล" นั้น หรือ "ประสพ" สภาพนั้นจนได้ (กิล+เอส=กิเลส) หมายความว่า แสวงหาตามที่ได้สดับแท้ๆ หรือ ความหมายชัดๆง่ายๆก็คือ ต้องซ็อกๆหามาบำบัดความหลงอยากตามที่ได้ถูก **คนหลง** รุ่นก่อน ๆ เขาพาเป็น พอถึงผลอย่างนั้น ก็ประหลาดใจ ดีใจ ตื่นเต้นใจ เพราะมันตรงตามที่เขาบอกไว้ และ เขาหลอกว่า ต้องอร่อย ! ต้องชอบนะ ! ต้องยึดนะ ! ต้องภูมิใจนะ ! ฯลฯ ก็ยึดตามเขาแล้วก็หลงทำซ้ำแซะอยู่นั่นแหละ (ปฏิเสวนา) พอหมดแรง หรือ หมด "วิมาน" ในแต่ละเรื่อง แต่ละตอน ก็จะพัก จะหยุด ที่เรียกกันว่า "จบเกม" เสียทีหนึ่ง หรือ เรียกกันหนักๆหน่อยก็ว่า "เบื่อ" สักคราวหนึ่ง แล้วไม่นาน ก็จะกลับมาทำอีกใหม่ ประสพผลของ "กรรม" นั้นๆ ใหม่ จะได้อร่อยอีก สนุกอีก สุขใจอีก ภูมิใจอีก ฯลฯ ตามที่ผู้นั้นได้ **แน่ใจว่า "จริง" ว่า เป็น "ของแท้"** **เขาจะไม่เฉลียวใจเลยจริงๆ !!**

แต่ถ้าผู้ใด ได้นึกเฉลียวใจ แล้วได้พิสูจน์จนเห็นผล เข้าใจแจ้งใน สัจธรรม

รู้แจ้งแทงทะลุใน"วิมาน" เกิด**ฉลาดแท้**รู้เท่าทันในจิตหลง จิตเพ้อ**ที่ยังเป็น"จิต-นิยม"**อยู่เหล่านี้ **ก็จะเลิก จะหยุด จะไม่มัวเมาเปลืองแรง เปลืองเวลา เปลืองทุนเปล่า ไปก่อ"กรรม"เพื่อ"รส" เพื่อ"อารมณ์" อย่างนั้นอยู่ ให้มันสั่งสม"โอชะ"เป็น"พีชะ" แก่ตนเป็นอันขาด** เพราะแท้ๆนั้น "อร่อย"อย่างไร ? "สนุก"แค่ไหน ? มันก็ไอ้"อร่อย"ตัวเก่า? "สนุก"ตัวเก่า ! ฯลฯ อยู่นั่นเอง คือ ความสมใจ, ความบรรลุผลตามที่ยึด, ความสำเร็จตามที่ใคร่ ทำให้ตนแล้วทำให้ตนอีกอยู่นั่นแหละ

ผู้ไม่รู้แจ้งใน"ผัสสะ" ไม่เข้าใจแท้ถึง"มโนสัญเจตนา" ไม่แทงทะลุใน"วิญญาณ"ได้จริงๆ ก็จะ"หลง"ใน"ผัสสาหาร" หลงใน"มโนสัญ-เจตนาหาร" หลงใน"วิญญาณาหาร"อยู่นั่นแล้ว หยุดไม่ได้ "จบไม่ลง" สิ้นซาก เลิกกัน อย่างสนิทเด็ดขาดไม่สำเร็จ **เพราะยังเห็นว่า"จิตอร่อย" หรือ"จิตสนุก" หรือ"ความเพลิดเพลิน"ฯลฯ ทั้งหลายทั้งแหล่นี้ มันเป็น"ธรรมชาติ"** เป็น"รส"ที่มีอยู่จริง ที่คงทำให้มี ทำให้เกิดอยู่ *แล้วเขาก็จะเวียนแวะเสพย์สมสุขใจให้แก่ชีวิตอยู่ไม่รู้หน่ายแท้ จะไม่คิดอ่านที่จะลดละล้างเลิกจริงๆ* **เขาจึงตัดขาดจริงลงไม่ได้ แถมจะพยายามให้มันเป็น"รสใหม่" พลิกแพลง ปรับปรุง ให้"อร่อยจัด"ขึ้นอีก หรือ ให้เป็น"อร่อยใหม่"แล้วๆเล่าๆ ตลอดนิรันดรอยู่นั่นเอง** ยิ่งทำ ก็ยิ่งเก่งขึ้น ก็ยิ่งหลงใน"ความชำนาญ"(ศิลปะ หรือ สิปปะ) หลงในความคุ้น หลงในความไม่ยากไม่ลำบาก หลงในความไม่ต้องฝืดไม่ต้องฝืน หลงในความคล่องของตนเพิ่มเข้าไปอีกกระทงหนึ่ง ก็เลยยิ่งทำกันใหญ่ โดยไม่รู้"การกระทำ"นั้น ไม่รู้"การงาน"นั้น ว่า มันได้เป็นประโยชน์แก่สังคม แก่โลก หรือ *เราจ่ายแรงงานไปเปล่าๆ* ผลาญแรงงานเพียงเพื่อ"ดูผล" **เพื่อหลง"ความเก่ง"ของตน** *(ศิลปะ หรือ สิปปะ ที่หมายเอาถึงว่าไม่ว่าจะทำของเก่าได้เชี่ยวชาญว่องไว ทำอย่างเก่าได้แคล่วคล่องชำนิชำนาญ หรือ*

626

ลอกของเก่าได้เก่ง เลียนของเดิมได้เหมือน หรือ เลียนธรรมชาติได้คล้ายคลึงที่สุด ไปจนกระทั่งยึดของเก่าไว้ไม่ให้สาบสูญ หรือ รักธรรมชาติ หลงธรรมชาติ ยึดธรรมชาติ ไม่ยอมไถ่ถอนธรรมชาติ (ธรรมชาติ *ก็คือ* อัตตา *คือ ความเกิดอยู่ ความต้องเป็นอยู่อย่างนั้นๆ ความเป็นนิรันดร ความยึดอยู่อย่างนั้นๆ อย่าหลงว่า เป็นจุดสูงสุด หรือ จุด "นิพพาน" เป็นอันขาด) ผู้ไม่ยอมไถ่ถอน "ธรรมชาติ"* ก็เพราะเห็นความจริงได้แค่ธรรมชาติ *ที่เรียกว่า* "อนุรักษ์นิยม"(realism หรือ conservatism พวกหัวเก่า) *และไม่ว่า จะเป็นความหลงของใหม่ หลงแนวใหม่ หันมายึด "วิมาน" ใหม่ หรือ จะทำของใหม่แหวกแนวออกมาใหม่ ให้ไกลของเก่าเท่าใดๆ เก่งกาจอย่างไหน หรือ คิดว่าตนได้ประยุกต์ ได้สร้างสรรความคิดเป็นวิมานเลิศลอยแค่ใด ขนาดยังเป็น "อรูป" (Abstract) จนแม้ตนก็ยัง "อวิชชา" อยู่แค่ไหนๆ ตนก็ไม่รู้ตัว ก็ตาม ที่เรียกว่า* "นวทัศน์นิยม" (idealism หรือ impressionism พวกหัวใหม่) ก็จะเหน็ดเหนื่อยแทบตาย เพื่อให้เกิด "รูปการณ์" หรือ "รูปสภาพ" อย่างนั้น เท่านั้นแหละ จะมี "ผล" เป็นผลิต เป็น "เนื้อหา" อะไรตามมาเพื่อสังคมอยู่ดีขึ้น การแก่งแย่งน้อยลง การหลงเสพย์สุขในตัวเราลดลง ยังชีวิตให้อยู่รอดมีสันติขึ้น สังคมรักกันฉันพี่น้องมากขึ้น ทุกข์น้อยลง การเห็นแก่ตัวน้อยลง หรือ มี "ผล" ตามมาเป็นประโยชน์ แก่ตน แก่ผู้อื่น นำไปใช้ได้ ให้ "แรงฤทธิ์" ของมันช่วย **ความเจริญจริงๆ แท้ๆ** แก่คน แก่ชีวิต แก่สังคมอันจำเป็นหรือเปล่า ? ก็ไม่รู้ ! หรือ มันกลับฉุดสังคมลงมาสูญเสียเวลา สูญเสียทุนรอน สูญเสียแรงกาย สูญเสียแรงปัญญาไปซ้ำเสียอีก แทนที่จะเอา **เวลา - ทุน - แรงกาย - แรงปัญญา** นั้น ไปใช้ "กระทำ" ประโยชน์อื่น ไปทำการงานอื่นอันเป็นสาระเป็นเนื้อหา ได้ผลผลิตที่ไม่เพ้อไม่มอมเมายั่วยุซ้ำเติมตามมา จะดีกว่าออกเป็นไหนๆ เขาก็ไม่รู้ ! *คงเสพย์ว่าสุข ว่าอร่อย ว่าเพลิดเพลิน ว่าเก่ง ว่ายอดวิมาน ฯลฯ นั่นแหละ เป็น "ผล"* - ที่ต้องมี **"ตัวเอง" เป็นผู้รับรสเป็นผู้ยินดี**

ซึ่งมันต่างก็คือ "จิตนิยม" คือ **วิมาน(ภวตัณหา)** คือ ธรรมชาติ อันสมมุติแท้ ไม่เก่าก็ใหม่ (*สมมุติสัจจะ*) คือ ความสมมุติกันตามธรรมดาๆ คือ จิตที่อุปาทานอยู่แท้ๆ นั่นเอง (*ยังเป็น "อัตตา"*) มีแต่ "หลง" ความเกิด หรือ

627

หลง "ลูกจิต" ที่เรียกว่า "ปีติ" คือ ยึดความสุข ปลูกความเอมใจ "เสพย์คุ้น" ความเพลินใจ หลงใหลเมามายความภาคภูมิ ฯลฯ ชัด ๆ ก็คือ หลงสะสม "โอชะ" *(คือ หน่อเนื้อเชื้อชีวิตที่เล็กสุดละเอียดสุดอันจะยังนำเกิดได้อยู่)* ใส่จิตตนลงไปแท้ ๆ เป็นความขาดทุนที่ยัง**เป็นทาษ** "สมมุติ" อย่างหนึ่ง ถูก "สมมุติ" นั้น ๆ หลอกอยู่ ทำให้ตนติด ตนยังไม่คลายชอบ *(ยังเหลือ "โลภมูลจิต")* และ เป็นการทวี "ความสั่งสม" ภพแห่งจิต(**วิมาน หรือ จิตนิยม**) เป็นความซวยตรง ๆ แท้ ๆ กลับไม่รู้ ! เพราะยังคือ อร่อยรส มันส์ในรส (**อารมณ์ หรือ วิมาน หรือ จิตนิยม ทั้งสิ้น**) อันคือ "ชาติ" คือ **ความเกิดของจิต** ที่เรียกกันเต็ม ๆ ว่า "รสชาติ" คือ **ความไม่ว่างของจิตแท้ ๆ จริง ๆ** มันไม่ใช่ "ยถาภูตญาณ" มันไม่ใช่จิตที่รู้สักแต่ว่า "รู้" เท่านั้น *(และ "รู้" คำนี้ มันหมายถึงมีปัญญา อันฉลาดรอบพร้อมไปด้วย หรือพร้อมไปด้วยเหตุผลที่คำนึงถึงสังคม คำนึงถึงผู้อื่นอันแวดล้อมเป็นองค์ประกอบเสมอ)* มันไม่ใช่ "รู้" ดังกล่าวแล้วนั้นจริงๆ แต่มันเป็น "รู้" หรือ เป็นจิตที่มี "รส" จิตที่เติม "โอชะ" เข้าไปแท้ ๆ ไม่ใช่จิตบริสุทธิ์แท้ ซึ่งทำหน้าที่เพียง "รู้" ความจริงเข้าใจการงานนั้นตามสภาพแท้ ๆ จริง ๆ นั้น เท่านั้น ไม่ดอก ! **มันยังไม่ใช่ "กระทำงานเพื่องาน นั้น ๆ โดยบริสุทธิ์ ว่างเปล่าจากอารมณ์หวังเสพย์รส" ไม่ดอก !** มันยังเป็นจิตที่ "หลง" รูป *(ขั้น "อรูป" ทีเดียว)* อันเรียกว่า "รสรูป" *(อวินิโภครูปที่ ๗)* "หลง" อุปาทาน ที่เรียกว่า "โอชรูป" *(อวินิโภครูปที่ ๘)* แท้ๆ จริงๆ ยังไม่พ้น "โมหะ" ยังไม่สิ้น "อวิชชา" เป็นบั้นท้ายปลายสุด

ถ้าไม่ "ฉลาด" แท้ถึงขั้นสุดยอดใน**อายตน** ขั้น "ลูกจิต" ดังได้อธิบายมาแล้ว ก็จะยังมี "ปีติวิสัย" (อรูปสัญญา *ที่ยังคือ ผีนรก*) ยังจะมี "ปีติ" มี "สุข" อะไรต่าง ๆ นั่นแหละ เป็น "สังขาริก" จริง ๆ เป็น "โอชะ" และ จะเป็น "พีชะ" แท้ ๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นหยาบ–กลาง–ละเอียดไปจน**แม้จะเหลือเพียง "เอกพีชี" คือ เชื้อเกิดที่เป็นธุลีสุดท้ายปลายสุด มีสมรรถภาพ "เกิด" ได้อีกครั้งเดียว** *(อย่าไปยึดหลงเพียงว่า เป็นการเกิดอย่างปุคคลาธิษฐานอยู่ล่ะ ! "เอกพีชี" ในที่นี้ มันขั้น "จิตในจิต" ขั้น "โอปปาติกสัตว์" เขาพูดกันแล้วนะ !)*

628

ก็ "**เอกพีชี**" **นี้แหละ คือ "อกนิฏฐคามี"** อันยึดเป็น "**เชื้อโลก**" *(ร้ายพริกขี้หนูยิ่งกว่า "เชื้อโรค" ยิ่งนัก)* เป็นสุดยอดแห่งเชื้อที่เหลือ *(สอุปาทิเสส)* ซึ่งพระพุทธองค์ทรงบรรยาย ให้พระสารีบุตรฟังใน "สอุปาทิเสสสูตร" อังคุตตร. นวก. ข้อ ๒๑๖ มันเป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" ชนิดซับซ้อน *(คัมภีราวภาโส)* ซ่อนแฝงเป็นปรมัตถธรรมที่ละเอียดติดสมมุติไม่ได้เลย มันคือ จิต–เจตสิกแท้ ๆ จริงๆเพียวๆ **จิต "เอกพีชี" ตัวนี้จึงเป็น***โลกอนิวัฏฏโลดาบัน* **แท้ๆจริงๆ** จิตตัวนี้ดับลงเมื่อใด ก็บรรลุเป็น "ปรินิพพายี" เมื่อนั้น เป็นผู้พ้นสิ้น**อุทธังโสโต อกนิฏฐคามี** พ้น "สุทธาวาส" ขั้น**อกนิฏฐพรหม** ยอดปลายสุด**ในปัจจุบันนั้น ๆ ทีเดียว** มันลึกซึ้งเป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" อย่างจะคาดเดา จะคะเนรู้ จะคำนวณรู้เอาอย่างที่เรียกว่า *ตักกะ (ตรรก)* หรือ *วีมังสา* ไม่ได้จริง ๆ สมดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกำชับไว้ท้าย "สอุปาทิเสสสูตร" นี้ว่า "**ดูกรสารีบุตร ธรรมปริยายนี้ ยังไม่แจ่มแจ้งแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาก่อน ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะผู้ฟังธรรมปริยาย ที่เรากล่าวด้วยความอธิบายปัญหานี้แล้ว อย่าถึงความประมาท ฯ**" ซึ่งแสดงว่า ที่พระองค์ทรงอธิบายนั้น **เป็นเพียงภาษา** การจะแจ่มแจ้งได้แท้ในผู้ใด จะต้องไม่ประมาท **ต้องประพฤติเข้าไป "รู้" ให้ได้** แล้วจะแจ่มแจ้งจริงเอง จึงอย่าพึงอวดดีเป็นอันขาดในผู้ยังไม่บรรลุ เพราะจะเข้าใจคำเข้าใจความ อย่างเช่น ตามที่แปลกันไว้ในพระไตรปิฎกว่า "กลับมายังโลกนี้เพียงคราวเดียว" *(สกิเทว อิมํ โลกํ อาคนฺตวา)* ก็ดี ความว่า "บังเกิดยังภพมนุษย์นี้ครั้งเดียว" *(เอกํเยว มานุสกํ ภวํ นิพฺพตฺเตตวา)* ก็ดี หรือ แม้ "ปรินิพพายี" ของโอปปาติกะ ๕ ระดับ ตามที่กล่าวไว้นั้น ก็ดี มิใช่จะเข้าใจได้ง่าย ๆ เหมือน*การเกิดการดับการตายการไปการมาอย่าง "วัตถุ" อย่าง "เนื้อหนัง" หรือ ของหยาบ ๆ ตื้น ๆ* ไม่ "**ความเกิด–ดับ" ขั้นปรมัตถธรรมนี้ จึงไม่ใช่ความเกิด–ดับที่หยาบตื้น เกี่ยวกับเนื้อหนังมังสา หรือ ร่างหยาบ ๆ กายโต ๆ อันรู้ง่ายเป็นง่ายนี้ไม่เลยจริง ๆ เมื่อเป็นเรื่องของ "ปรมัตถธรรม"**

ความสำเร็จใด ๆ การบรรลุผลใด ๆ จึงเป็นเรื่องของ **บทที่สุด**

แห่งการกระทำ (กรรม, กัมมันต) ไม่ว่า "วัตถุ" หยาบ ๆ หรือ "จิต" ละเอียดๆจุดปลายต่อของการงานนั้นๆ อันจะเกิดอะไรตามมาเป็นสิ่งหนึ่งสภาพหนึ่งแน่ๆ ไม่เห็นจะน่าสงสัยน่าประหลาดใจอะไร ! ถ้าเหตุดี บัจจัยดีพร้อม "ผล" ก็ดีแน่ๆ ไม่มีบิดผัน ถ้าเหตุ หรือ บัจจัยมันมีไม่ดีเข้าไปปนมาก "ผล" ก็ออกมาไม่ดีเต็มร้อย ยิ่งเหตุเลว บัจจัยเลว ก็แน่นอน "ผล" ต้องเลว **ไม่มีอะไรบังเอิญ ไม่มีอะไรพ้นเหตุ พ้นบัจจัย ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเกิดมาแต่เหตุทั้งสิ้น จริง ๆ (เย ธัมมา เหตุปบั้ปภวา ฯ)** ผู้ไม่รู้ "เหตุ" ทั้งนอก และ ใน ทั้งหยาบ และ ละเอียดสุด เท่านั้นแหละ ที่ยังทุกข์ยังสุข หากผู้ใดสิ้น "โมหเหตุ" คือ ไม่ "หลงตน" ไม่ว่าขนาดไหนเท่าใดๆ จริงๆ หมด "ตน" เข้าใจ "อาย" *(ประโยชน์)* ได้แท้ ๆ สิ้นเกลี้ยงใน "โทสเหตุ" และ ที่สุด "โลภเหตุ" หรือ แม้จะเป็น "เหตุ" ในแบบ "บัตติวิสัย" หรือ แบบ "ตีกลับ" หมุนรอบเชิงซ้อนที่ว่า อโมหเหตุ–อโทสเหตุ–อโลภเหตุ ก็ไม่ยึดไม่ถือ เข้าใจจริงในตัวเองได้ว่า "อนันตัง" ย่อมมีแท้ ดังนั้น สิ่งใดยัง "ไม่รู้จริง" ก็ย่อมเป็นจริงอยู่ เพราะเรายังมิใช่ "สัพพัญญูเจ้า" ก็ยังจะมี "เหตุ" มี "บัจจัย" ที่จะให้เรา **ได้ "รู้" ได้เพิ่มความเข้าใจ เพิ่มภูมิสูงขึ้นไป ๆ อีกอยู่จนได้จริง ๆ (โพธิญาณ, ปฏิสัมภิทาญาณ หรือ เพิ่มญาณที่เข้าไปเป็นเจ้าแห่งพุทธ)** "ม" อันใดยังไม่เป็น "ห" ที่งามพร้อม *(อร + ห อร = งาม)* ก็พึงรู้ใน "มห" *(ยิ่ง, ยอด, เยี่ยม)* นั้น "รู้" อันใดยังไม่เป็น "ทส" *(รอบที่กระชับที่สุด เคี่ยวข้น หรือ รอบสำคัญรอบแน่นจัดที่สุด)* ก็จะต้อง "ส" ให้ถึง "ท" ให้ได้ และ "ถึง" อันใดยังไม่เป็น "ลภ" *(โตก็เป็นสุด เล็กก็เป็นสุด ลงตัวเป็นที่สุด)* ก็จะต้อง "ภ" ให้เป็น "ล" ให้ได้ *(โมหะมาจากรากศัพท์ "มห" โทสะมาจากรากศัพท์ "ทส" และ โลภะมาจากรากศัพท์ "ลภ" ดังเคยอธิบายผ่านมาแล้ว)*

จึงจะต้องเข้าใจใน "มห" ในความยิ่ง ความยอด ความเยี่ยม นั้น ๆ อย่าให้ "โมหะ" อย่าให้หลง อย่าให้เลอะ อย่าให้เพี้ยน อย่าให้เบลอ อย่าให้พร่า อย่าให้มัว

จึงจะต้องเข้าใจใน "ทส" ในตัวรู้ ตัวรอบ ส่วนสำคัญที่หมายเอา ให้แม่น

ให้แน่น ให้รู้ตัวแท้ ให้ถูกตัวตรง ว่า ๑ ก็คือ ๑ ว่า ๒ ก็คือ ๒ ว่า ๓ ก็คือ ๓ ๔ ก็คือ ๔......... ฯลฯ จน ๙ ก็คือ ๙ และ ๑๐ ก็คือ ๑ ถึง ๙ ทั้งหมด นั่นเอง เป็นอันเดียวกัน หรือ ก็คือความต่างกัน จาก ๑ ต่างกับ ๒ จาก ๒ ต่างกับ ๓ จาก ๓ ต่างกับ ๔......... ฯลฯ ทั้งความต่างกัน เหมือนกันในลักษณะอื่นๆอีก เช่น ๑ ต่างกับ ๓ เพราะค่า ทว่าเหมือนกัน เพราะคี่ด้วยกัน หรือ เช่น ๑ ต่างกับ ๒ เพราะค่า ทว่าเหมือนกันเพราะต่างก็เป็นคู่ต่างก็เป็นคี่ คือ ๑ นั้นไม่ใช่คู่ เหมือนกันกับ ๒ ก็ไม่ใช่คี่ แต่ ๑ กับ ๒ ก็ใกล้เคียงกัน(*หรือ หมายความว่าเหมือนกัน*) ยิ่งกว่า ๑ กับ ๔ หรือ แม้แต่ ๑ กับ ๓ ดังนี้ เป็นต้น และในเหลี่ยมในแง่อื่นๆอีก เรียกว่า ต้องพยายามให้รู้ครบ "๑๐ มิติ"

จึงจะต้องเข้าใจใน "ลภ" ในบทสำเร็จ บทถึงจุดจริง บทบรรลุเหตุปัจจัยที่ได้ทำงานนั้นขึ้นมา และ เมื่อทำขึ้นมาแล้ว ก็จะต้อง "รู้" ในผลอันนั้นด้วยว่า ความประกอบอันได้เกิดขึ้นนั้น ประโยชน์อยู่ในหมู่ในโลก เรียกสั้นๆว่า *ตัวร่วมประโยชน์* จะต้องเข้าใจสิ่งนี้ให้ได้ (*"ลภ" นั้นคือ รากศัพท์ของ "ลาภ" ด้วย*)

ซึ่ง **ตัวร่วมประโยชน์** หรือ **ผู้ร่วมประโยชน์** หรือ **ประโยชน์ร่วมกัน** นั้น ภาษาบาลีก็ว่า **"สหาย"** (สห+อาย สห=*ร่วม, ความประกอบที่เกิดขึ้น* **อาย** =*ประโยชน์*) ก็เป็นสิ่งดีในการก้าวไป การเจริญอยู่ในโลกตามฐานะตามภูมิแห่งคน

ผู้ยังยึดยังติดอยู่เท่าใด ? ก็จะยัง "ใช้จ่าย" อย่างสูญเสียอยู่เท่านั้น ! *สูญเสียตั้งแต่ "ตน" คือ ธุลีน้อยแห่งพลังงานในจิตไปเลยทีเดียว คือ คิดเปลืองเปล่า ! เอาพลังงานจิตไป "ห่วง" ซึ่งเป็นการจ่ายพลังงานทิ้งเปล่า ! หยาบขึ้น ก็ปรุงเป็น "รสจิต" เสพย์ แล้วก็สูญเปล่า ! หยาบใหญ่ยิ่งขึ้นไปอีก ก็บงการให้ก่อให้สร้างวจี หรือ กายกรรมที่ไร้ค่า* (เพ้อๆ–เพ้อๆ) *ออกไปมากมาย เป็น "กรรม" ที่สูญเปล่า เปลืองเปล่า มิหนำซ้ำเป็น "กรรม" ที่ทำร้าย–ทำลาย–ล้างผลาญเอาด้วย ถ้า "กรรม" นั้น งานนั้นเป็นผลิตผลที่ย้อมใจให้เพิ่มพูนกามคุณ ๕ เพิ่มความอำมหิต เพิ่มความไร้เมตตาให้แก่โลก ให้แก่สังคมก็ยิ่งหยาบต่ำลงไปอีก หยาบต่ำร้ายที่สุด ก็คือ "กรรม" ที่เป็นผลิตผลย้อมใจ*

631

ไปสู่อบายมุขเอาเลยทีเดียว

ไม่ว่า "กรรม" ใด (*กรรม หรือ กัมม มาจากรากศัพท์ "กม" ซึ่งมีความหมายว่า บทอันเกิดร่วมกันระหว่างจิตกับอะไรอีกสิ่งหนึ่ง*) หรือ การงานใด มันก็คือความมี ความเป็น ทั้งนั้น เราควรจะทำให้ "สูญ" หรือ จะทำให้ "มีขึ้น" เราจะต้องรู้แท้เข้าใจจริงใน "เศรษฐกิจ" (*เสฏโฐ*) แห่งสิ่งนั้น กาละนั้น สังคมนั้นให้ชัดแท้ แล้วจึง "ทำ" จึงกอปร "การงาน" นั้น

แต่มันก็ย่อมเป็นไปตามบทแห่งความจริง ตามอำนาจแห่งองค์ประกอบ หรือ อำนาจแห่งเหตุปัจจัยที่ลงตัวจริง ๆ ว่า มันเป็นไป**เพื่อน้อยเพื่อนิด** หรือ เป็นไปเพื่อ**มากเพื่อใหญ่** เป็นไป**เพื่อเห็นแก่ตัว** หรือ เป็นไป**เพื่อเสียสละ** ตามที่เรา**ตั้งขึ้นที่ใจของเรา**นั้นจริง ๆ *ไม่มีอะไรบังเอิญ หรือ เกิดเองเป็นเองอย่างไม่เกาะเกี่ยวกับอะไรเลยในโลก หรือ ในมหาสากลจักรวาลใด ๆ* เราต้องรู้ที่ "ใจ" ของเรา และ **ประมาณตริตรองในพฤติกรรม หรือ การงาน**นั้น ๆ อยู่เสมอ ๆ ให้ได้จริง ๆ

"สัจจสัญญา" จะต้องเกิดจริง เป็นจริง ในอริยบุคคลนั้น ๆ ดังนี้ ให้ได้

และแม้กระทั่ง "ตน" ที่เป็นความน้อยนิด ความละเอียดความลึกซ้อนซุ่มแฝงแค่ "ธุลี" อย่างไร ก็ไม่มีมืดบัง ไม่มีพร่าพราง ไม่หลงเหลืออยู่ในจิต หมด "โมหะ" สิ้นเกลี้ยงสว่างไสว ไม่ว่าจะเป็น "ตน" ขนาดเท่าใด ๆ จึงหมดความถือตัวถือตน เพราะ "รู้" ฉลาดทะลุถึงสภาวะแห่ง "ตน" จริง ๆ หมด "ตัวตน" ที่หลงยึดหลงถือเพื่อความเป็น "ตน" (*อัตตา*) เป็นที่สุดจริง ๆ ออกปานนี้เอง จึงได้ชื่อว่า **สิ้น "โทสะ" อย่างไม่หลงแม้ความไม่หมอง ความไม่มัว ความขาว ความสะอาดสุด (อโสภ)** ไม่หลง แม้ติดในความบริสุทธิ์ หรือ ความเกิด ที่เป็นสิ่งสุดท้ายอันผุดผ่องยองใยปานใด ไร้ราคีจริง ๆ ขนาดไหน ก็ไม่ใช่ความเกิดเพื่อ "ตน" เลยจริง ๆ แต่เป็นไปเพื่อ "มหา" ชนแท้ ๆ (*ลักษณะเหล่านี้เรียกว่า "สุกกะ"*)

632

สามารถกำหนดสภาพดังกล่าวนี้ได้ รู้ความหมายถึง แม้กระทั่งว่า "โสก" และ "สุกกะ" นั้น มาจากรากศัพท์ "สก" หรือคือ "สักกะ" อันเป็นสิ่งใหญ่ที่เต็มไปด้วยสิ่งเล็ก หรือ สิ่งเล็กที่มันอาจหาญทะยานอยากใหญ่ หรือ สิ่งใหญ่ที่เล็กยอดมีอำนาจสุด **ซึ่งทำให้ผู้ไม่ "ฉลาด" ถึงขั้นสุดท้ายตกอยู่ใต้อำนาจได้เก่งสุด** *(เมื่อมันเป็น "สักกาย" ไม่ว่าอย่าง "จิต"* (นาม) *หรือ อย่าง "วัตถุ"* (รูป) *ก็ตาม)*

สุดท้าย แม้ขั้นละอองแห่ง "อุทธา" ที่หยั่งลงในจิตใดก็แจ้งเศษละอองนั้นหมด "โมหะ" สิ้นเกลี้ยงสว่างใส ไม่ว่าจะเป็น "ตน" ขนาดเท่าใดๆ จึงหมดความถือตัวถือตน เพราะหยั่ง "ถึง" แตะจุดสุดยอดสภาวะแห่ง "ตน" จริงๆ หมด "ตัวตน" ที่ต้องยึดต้องถือเพื่อความเป็น "ตน" *(อัตตา)* เป็นที่สุดจริงๆ ออกปานนี้เอง จึงได้ชื่อว่า สิ้น "โลภะ" **อย่างไม่หลงแม้ "แรงแห่งความเป็นชีพ" ไม่หลงแม้ "สภาพความเป็นแห่งชีวิต" มีความเข้าใจสูงสุดในคำว่า "สงบ" แท้ แม้จะไม่สงัดก็ "สงบ" ในตนได้จริง(วิรช)** ไม่หลงติดแม้ใน "สัมพันธภาพระหว่างแรงแห่งความเป็นชีพที่ยังมีอีกต่อไป" *(รชต)* สามารถกำหนดสภาพดังกล่าวนี้ได้ รู้ความหมายถึง แม้กระทั่งว่า รช และ รชต นั้น มาจากรากศัพท์ "ร" กับ "ช" อันเป็นบัญญัติที่ใช้แทน "ความเป็น, ความตั้งอยู่" (ร) กับ "การมีบทบาท, การแสดงสภาพ ที่เรียกว่า ชีวิต" (ช) "ต" ก็คือ "ยังมีการเป็นไป" สืบต่ออยู่ เป็นสภาพของผลที่เนื่องอยู่ หรือ กิริยาบั้นปลาย เป็น "สัมพัธภาพ" แท้ๆ อันสุดท้ายจริงๆ

ดังนั้น ผู้กำหนดรู้ เข้าใจในความหมายได้ละเอียดแท้ออกปานนี้ จึงรู้แจ้งใน "**รชต**" (**สัมพันธภาพ**) และ รู้ใน "**สัมพัธภาพ**" **อันยิ่ง** ที่ควรให้มีต่อไปให้เป็นต่อไป หรือ "**สัมพัธภาพ**" **นั้น** ควรจะปล่อย ควรจะวางทิ้ง ไม่ต้องนำพา *(วิรช)* จะเป็นผู้เข้าใจละเอียดเพียงพอในเหตุในปัจจัย และ ในผลอันควร **จะเป็นผู้ตัดสินเองเด็ดขาด จะเป็น "พระผู้เป็นเจ้า" ที่พิพากษาเองแท้ๆ** ไม่ว่า "สห" นั้น *(ความร่วมกันอยู่)* จะมีเป็น "รห" *(ลึกลับซับซ้อน)* เท่าใดๆ กล่าวคือ ไม่ว่า "ความประกอบที่เกิดขึ้นนั้น" (สห) จะ "มีความยากแก่การรู้" (รห) เท่าใดๆ ก็อาจสามารถ "รู้" ได้จริงๆ จึงเรียกว่า "**อรห**" (**อ+รห**) หมายความว่า **ไม่มีความลึกลับซับซ้อน** *ไม่มีทั้งความลึก (คือ เข้าถึงความลึกนั้นๆ แล้ว)* และ*ไม่มีทั้ง*

ความลับ (คือ รู้แจ้งแทงตลอดทุกเหลี่ยม ทุกเงา ทุกตลบ ทุกสลับ ทุกซ่อนทุกแฝง แล้ว) สำหรับ "ตน" หรือ สำหรับความละเอียดบางเบา ความเป็นธุลีน้อยนิดแม้ในภายในจิตของคนผู้นั้น ๆ เอง

เป็นผู้ที่ไม่ขัด ไม่ข้อง ไม่ต้องต่อ และ ไม่ต้องสู้ คือ เป็นผู้ไม่มีสงครามเรียกว่า ถึงบทแห่ง "**อรณ**" (อ + **รณ**) แล้ว (อ=*ไม่*, **รณ**=*สงคราม*)

เพราะรู้แจ้งหยั่งถึงแท้ แม้จะเป็น "รช" *(แรงแห่งความเป็นชีพ)* จะเป็น "รต" *(แรงแห่งความเกิดต่อไป)* หรือ จะเป็น "รส" *(ชีพชัด ๆ ขนาดหนึ่ง แบบหนึ่ง)* จะเป็น "รว" *(ชีพแท้ ๆ ชนิดหนึ่ง ขนาดหนึ่ง อีกแบบหนึ่ง)* ฯลฯ รู้ไปจน "รห" *(ความเป็นความตั้งอยู่นั้น ก็ของคนนั้นแหละซึ่งลึกลับซับซ้อนมีความยากแก่การรู้)* ที่สุดแม้ "รณ" หรือ "รน" *(ความจะไม่มีสภาพเป็นอย่างนั้น ความจะตั้งอยู่นั้นไม่มี กิริยาของการไปสู่ความดับ อาการของความสลาย อันเป็นสภาพที่ปุถุชนไม่ต้องการ* **จึงเป็นสภาพที่ต้อง "ต่อสู้" ทางใจ** *ภาษาไทยก็เรียกว่า "ดิ้น" หรือเรียกว่า "รน" เป็นสงครามทางใจแท้ๆ)*

"**อรณ**" จึงเป็นสภาพผู้หมดข้าศึก เป็นสภาพผู้หมดสงครามแล้ว เป็นผู้ตายอย่างไม่ดิ้น เป็นผู้สูญสลายได้อย่างสิ้นเชื้อแห่งความต้องการมิต้องการ เป็น ฯลฯ สนิทจริงๆ เป็นผู้ "นิพพาน" แท้(นิ=*ไม่* พาน=*ข้อง, ติด, วน*) จิตหมดความข้องขัด จิตไม่ต้องต่อสู้อะไรกับใคร ๆ หรือ ใด ๆ อีกแม้แต่จิตตนเอง

แต่จะยัง "ทำงาน" หรือ จะยังคงมีการงานร่วมประโยชน์(**สหาย**)กับสังคมกับโลกกับคนอื่น ๆ ใด ๆ ก็มีได้ อย่างยินดี เต็มใจ ไม่มีบังคับ อย่างไม่มี "กัมปติ" *(มีจิตเปล่า ๆ เป็นใหญ่อยู่ราวกับว่า ไม่มีอะไร หรือ ถึงมีอะไร ๆ อยู่เต็มแต่อะไร ๆ เหล่านั้น ก็ไร้ฤทธิ์ ไร้แรง ไม่อาจยั่วให้เกิดชอบเกิดชังอย่างใดได้)* เลยจริง ๆ เพราะ "ประโยชน์" (**อาย**) นั้น เป็น "สหาย" เป็นไมตรี เป็นประโยชน์ร่วมกันจริงๆ **มันเข้าใจคำว่า "ประโยชน์ร่วมกัน" นั้น อย่างหมด "เรา" หมด "เขา"** ไม่มี "ตัวตน" ไม่มี "คนอื่น" ไม่เห็นแก่ตัว มันเห็นความเป็นสิ่งเดียวกัน ความเป็นเรื่องเดียวกัน ความเป็นสังคมเดียวกัน ความเป็นพี่น้องเดียวกัน ความเป็นโลกเดียวกัน

634

แท้ๆ ชัดๆ มันมีแต่ความเป็นอันเดียวกันทั้งนั้นทั้งสิ้นไม่ว่าอะไรๆ ก็ตาม ในที่ไหนๆ ก็ตาม (**เอโก ธัมโม** *คือ "เอกภาพ" ที่มีความหมายยิ่งกว่าภาค "วัตถุ" ที่เข้าใจกันหยาบๆอยู่ เพราะ "เอกธรรม" นี้ มันรวมทั้งภาค "จิตวิญญาณ" เป็น "เอกคุณ" ทั้งหยาบ และ ละเอียด อรูป–นามธรรมครบ*) แม้จะมีความต่างแห่ง "ฐาน" ก็รู้ในความจริงนั้นๆ ตามจริง ไม่กลับหัวกลับหาง ไม่พร่า ไม่หลง

ผู้ถึงซึ่งสภาพอย่างนี้เรียกว่า "**อรห**" เพราะ **แจ้ง**

ผู้ถึงซึ่งสภาพอย่างนี้เรียกว่า "**อรณ**" เพราะ **จบ**

เป็นผู้ "แจ้ง" และ เป็นผู้ "จบ" จริงๆ แท้ๆ (*พ้นโมหะบริบูรณ์ จนถึงขั้นสิ้นอวิชชา*) ความสิ้นทุกข์สิ้นสุข สิ้นโลภะ สิ้นโทสะ ไม่มีแม้แต่ "ตน" ด้วยประการดังนี้

นี่คือ **ความ "ฉลาด" ที่ถูกต้องตรงเป้าของคำว่า "ฉลาด"** หรือ "**สลาด**" **เพราะเป็นสภาพรู้แจ้งจริงลึกสุดใน "ฉศายตน" แท้** เกิดจริงในคนเป็นที่สุด และ มิใช่เพียงฟังรู้ แต่ "จิต" ได้ "จิต" เป็น ดังกล่าวนี้ จริงๆ

เป็น "**ปัญญา**" ที่เรียกว่า "**อธิปัญญา**" หรือ ญาณ ในจรณะ ข้อที่ ๑๑ และต้องเป็นไปในแนวอย่างนี้ ทางอย่างนี้ ลงร่องลงรอยกันด้วย เป็นชั้นเป็นเชิง ไม่มีขัดแตก ขัดแย้งกันจริงๆ ใน "**จิต**" **ตัวที่เป็นสภาพ "เห็นแจ้ง-รู้จบ" จริงนั้น** (*ทั้งๆที่เห็นอยู่-รู้อยู่ว่า มีสภาพขัด สภาพแย้งปรากฏอยู่ด้วยนั่นแหละ ในโลก หรือ ในสมมุติ แต่ในปรมัตถ์นั้น ไม่มีความขัด เห็นจุดจบอย่างแจ้งใจเป็นความสงบ ความวางสนิทอยู่ที่เดียวทุกขณะจิต*)

เพราะฉะนั้น **ปัญญา (ความฉลาดแท้ๆ) ยิ่งมากขึ้น "ฌาน" จริงๆ ก็ยิ่งจะเกิดขึ้น**

ญาณ หรือ **ปัญญา** นั้นคือ **ความรู้** หรือ **ความมีในจิต**

635

ส่วน ฌาน หรือ ฌา นั้นคือ **ความไม่มีในจิต** คือ **ความวาง** หรือ **ความเผาทำลายไป** คือ วิมุติ คือ ความไม่ติดไม่ข้องอยู่

การเกิด ของ " ฌาน " หรือ การเกิดของ " ความไม่มีในจิต " ก็คือ การทำลาย การเผา การล้าง การทำให้หมดทำให้สิ้นในสิ่งที่เรากำหนดรู้แล้วว่า "จะไม่ให้มีในจิต"

อะไรล่ะที่เราหมายใจ " จะไม่ให้มีในจิต " เพราะ "สิ่งที่จะไม่ให้มี" นั้น เราต้องรู้แจ้งจริงๆ ว่า "ไม่ดี" รู้ชัดแท้ๆ ว่า "ชั่ว" **แล้วทำการจับให้มั่น ค้นเอาแต่จำเพาะ "ส่วนนั้นๆ" ให้แม่นให้ถูกตัว ให้ละเอียดจริง ๆ** มิใช่ว่า อะไรๆก็ " จะไม่ให้มี " ไปหมดทั้ง " ของดี–ส่วนดี " ก็จะทำลาย จะเผา จะล้าง จะทำไม่ให้มีไปหมด อย่างนั้นมิใช่ ! **การรู้เช่นนี้ เข้าใจได้อย่างนี้แหละ คือ การเกิดของ "ญาณ"**

" กาย " กับ " จิต " เป็นของ " ไม่ดี " หรือ ?.....**ก็เปล่า !**

กาม พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ และ วิจิกิจฉา อันเรียกกันว่า นิวรณ์กิเลส **นั่นต่างหากที่ "ไม่ดี" ที่เป็นสิ่ง "ชั่ว"** *(ซึ่งเป็นอยู่ในจิต)* **ที่เรา "จะไม่ให้มี"** พระพุทธเจ้าตรัสว่า **นิวรณ์ ๕ นี้คือ อาหารของ " อวิชชา " แท้ๆ** (ใน "อวิชชาสูตร" หรือ ใน "ตัณหาสูตร" อังคุต. ทสก. เป็นต้น)

ผู้จะ**หมดสิ้น** นิวรณ์ทั้ง ๕ ประการ ดังกล่าวนี้ ก็ต้องเป็นผู้บำเพ็ญให้เกิดจรณะ ข้อที่ ๑๒ ไปจนถึงข้อ ๑๕ ที่เรียกว่า **ฌาน ๑ ฌาน ๒ ฌาน ๓ ฌาน ๔**

นิวรณ์ทั้ง ๕ นั้นคือ สภาพแห่ง " การติดของใจ " ทั้งนั้น **(จิตนิยม)** คือ " ความไม่รู้ " ว่า ใจเราติด หรือ เราเป็นทาษใจตนเอง โดยหลงสังเวย " ใจ " ตนเอง ด้วย...

636

๑. **"กามคุณ"** คือ สภาพของ **โลภะ**

๒. **"พยาบาท"** คือ สภาพของ **โทสะ**

๓. **"ถีนมิทธะ"** คือ สภาพของ **โมหะ** หรือ ความไม่รู้ หรือ จิตที่ยิ่งโง่ดิบ หรี่ทึบ หนีห่างไกลความเข้าใจ ในสภาพของ **โลภะ–โทสะ** ออกไปเรื่อยๆ จึงจะยิ่งเบียดเบียนโลก เบียดเบียนตนด้วย**โลภะ** ด้วย**โทสะ** ทับทวีขึ้นเรื่อยๆ

และ ๔. **"อุทธัจจกุกกุจจะ"** คือ สภาพของ **โลภะ** กับ **โทสะ** ที่รู้ยากยิ่งกว่า**โลภะ–โทสะ**ธรรมดาชัดๆ หรือ **โลภะ–โทสะ** ที่ละเอียดขึ้น เป็นสภาพลึกซ้อนเข้าไปอีก (คัมภีราวภาโส)

ถ้ายังไม่รู้จริง คือ กำหนดชัดลงไป ไม่ถูกตัวถูกตนของสภาพจิต *(ยังไม่เกิดสัญญา)* ที่เรียกว่า อยากได้ อยากมี อยากเป็น อยากเสพย์ ดังนั้น เมื่อได้ เมื่อมี เมื่อเป็น เมื่อเสพย์ ก็สมใจในลักษณะหนึ่ง (**โลภะ**) หรือ อยากผลักออก ไม่อยากได้ ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น อยากทำลาย ดังนั้นเมื่อได้ผลักออก เมื่อไม่ได้ เมื่อไม่มี เมื่อไม่เป็น เมื่อได้ทำลาย ก็สมใจในอีกลักษณะหนึ่ง (**โทสะ**) ผลของสภาพที่เป็นอยู่แล้วๆ เล่าๆ อย่างนี้แหละ โดยผู้นั้นอ่านสภาพจิตที่เป็น**โลภะ** เป็น**โทสะ**ดั่งกล่าวมานั้น ไม่ออกสักทีสักครั้ง มันยังมะลื่อทื่ออยู่ จิตมีการรู้เท่าใดก็เท่าเก่า ซึมมะลื่มทึ่มอยู่ ไม่เคลื่อนคลาย ไม่เพิ่มภูมิ ไม่เพิ่มความรู้ หรือ ยิ่งหลงติด หลงปักยึดความรู้เก่านั้นแน่นเข้าไปอีก จิตเคยเห็นเป็นอย่างใด ก็เป็นไปในทิศทางเดิมอยู่อย่างเก่า ไม่เปลี่ยนแปลงบทบาท *ไม่มี "ความรู้" ใหม่อะไรเพิ่ม หรือ ไม่เกิดความรู้ "กลับ" ทิศ "ทวน" ทางแห่งความคิด ความเชื่อ ความยึดถือตามโลกเดิมๆ บ้างเลย* (ไม่มี "ปฏิโสต") เรียกว่า ไม่งอกไม่เงย ไม่เบื่อจริงจัง *(แต่เบื่อเป็นพักๆ นั้นมีแน่)* ไม่หน่ายอย่างเข้าใจแท้ว่า มัน "ไม่ดีจริง" *(ไม่เกิด "นิพพิทาญาณ")* ไม่คิดเลิกคิดล้างความติดนั้นเลย มีแต่ติดหนักดักดาน ลึกลับดับทึบซึมเซาลง หรือ กระด้างขึ้น *(คือ ไม่มีเบิกบานสดใสในใจ)* มันหดหู่ และท้อแท้ถดถอยหรือเหงาหงอยในใจ สภาพดังกล่าวมาทั้งหมดนั้น เรียกว่า **ถีนมิทธะ** หรือ **โมหะ** แล้วสภาพจิตนี้ มากเข้าๆ จะเกิดเป็น "**โทสะ**"

อันเนื่องมาแต่ เมื่อ "**โมหะ**" มันมากเข้าๆ มันก็เป็น "โมหมหคต" คือ มัน

637

ยิ่งโง่ หรือ ความไม่รู้มันยิ่งสะสมจับตัวรวมตนกันแน่น ความเห็นแก่ตัวจึงยิ่งมากเข้า ก็กลายเป็นคน "เจ้าโทสะ" แท้จริงนั้น มาจาก "**โมหะ**" ไทย ๆ จึงเรียกคน "เจ้าโทสะ" ว่า คนขี้โมโห หรือ เรียกคนที่โกรธง่ายว่า "เจ้าโมโห" เพราะมันเนื่องมาจาก "โมหะ" หรือ จาก "ความไม่รู้ตัว" จริงๆ หนักเข้าก็กลายเป็นคนขี้หงุดหงิด เป็นคนขี้รำคาญ เป็นผู้มีแต่ความกังวล จึงยิ่งหดหู่ยิ่งอับเฉาท้อแท้ใหญ่ อันบาลีเรียกว่า "**กุกกุจจะ**" สภาพจิต มันก็จะเพิ่มปัจจัยจากเหตุสืบต่อ ๆ ไปอยู่ อย่างซ่อนซ้อนลึกซึ้งไปเรื่อย ดังนี้ ถ้าเราไม่รู้ "เหตุ" แล้วรีบแก้ที่ "เหตุ" หนักเข้า ก็จะต้องไปกินยาจากโรงพยาบาลประสาท หรือ โรคจิต ซึ่งมันจะไม่มีผลบำบัดถูกจุดแท้จุดจริงได้หรอกในเรื่องยา ถ้าไม่หาทาง "**รู้**" **โลภะโทสะของตน** แล้วฝึกหัดลดละดับมันให้ตรงจริง ๆ

และแม้จะได้รู้ขึ้นมาบ้างแล้ว แต่ยัง "รู้ไม่ทะลุ" หรือ ยัง "ดับ" มัน ไม่ได้อย่างแน่ใจมั่นใจ มันยังข้องยังคลางแคลงใจอยู่ขนาดเท่าใดๆ ก็ตาม สภาพดังนี้ล้วนคือ "**วิจิกิจฉา**" ทั้งสิ้น เป็น **นิวรณ์กิเลส** นับเป็นข้อที่ ๕ ซึ่งเป็นข้อสำคัญที่สุด

ดังนั้น แม้จะ "รู้" หยาบๆ ง่ายๆ ต้นๆ มาแล้ว และ "ดับ" หยาบๆ ง่ายๆ ต้นๆ มาได้แล้ว แต่อย่างสูงขึ้น อย่างละเอียดขึ้น ยังรู้ชัดมันอยู่ ว่า ยังดับมันไม่สิ้นสนิท ยังเป็นจิตโลภ หรือ **กามละเอียดน้อยๆ** อยู่ ยังเป็นจิตโทส หรือ พยาบาทละเอียดน้อยๆอยู่ ไม่ว่าจะละเอียดไล่ระดับไปอีกเท่าใดๆ ก็ตาม สภาพละเอียดขึ้นๆ ต่อๆ ไปนี้แหละ เราเรียกว่า "**อุทธัจจกุกกุจจะ**" ซึ่งจะต้องรู้มัน และ ทำให้มัน "เป็นอยู่" อย่างดีที่สุดให้ได้ **อย่างไม่ "วิจิกิจฉา" อีกเลย**

สภาพจิตที่ยังเป็น กาม–พยาบาท–ถีนะมิทธะ–อุทธัจจะกุกกุจจะ ดังนี้แหละที่เรา "จะไม่ให้มี" **จะต้องกำหนดชัดลงไปในจิตของเรา (สัญญาเวทยิต) จะต้องจับสภาพให้ออก (สัญญาเวทยิต) รู้ให้สำคัญแท้ ๆ (สัญญาเวทยิต) ระบุตัวหมายหัวมันได้สัมผัสถูกจนครบละเอียดลออชัดๆ เจน ๆ ทีเดียว (สัญญาเวทยิต)**

ว่า มันคือไฉน ? อย่างไร ? แม้ถึงขั้นเล็กละเอียดสุขุมขั้นสุดท้าย ที่มันยังหลงเล็ดลอดการจับได้ไล่ทันของเรา ขนาดเรียกว่า " **เนวสัญญานาสัญญายตน** " **ในกาม ในพยาบาท ในถีนมิทธะ** ก็จะต้องทำให้ชัด ให้สัมผัสรู้ ให้แจ้งทะลุจิตในจิต ให้ถูกตรง ให้ได้ แม้ได้อย่างหยาบแล้ว ที่สุดไล่ละเอียดลงไปจน ใน**อุทธัจจกุกกุจจะ** ก็จะต้องจับให้ได้ ไล่ให้ทัน รู้ให้จริงอย่างชัด (**สัจฉิ**) ต้องให้จิตมันรับกำซับซาบอย่างแท้ๆ (**สัญญาเวทยิต**) ทำให้ "แจ้ง" (**ญาณ**) อย่างสิ้นฝ้าราคีหมอง(**อโสก**) ทั้งไม่หลงเหลิงกับชุลีเริง(**วิรช**) และต้อง "จบ" ต้องทำลาย(**ฌาน**) ต้องปล่อยต้องดับ ต้องไม่ยึด(**นิโรธ**) " ความดี–ความเก่ง " (**ทั้ง " ญาณ " ทั้ง " ฌาน "**) นั้นๆ ให้ได้จริงอีก จนกระทั่งสิ้นคลางแคลง สิ้นไหวระแวง สิ้นสงสัยลังเลเป็นที่สุดให้ได้ จึงจะถึงจุด**พ้น " วิจิกิจฉา " สุดท้าย**

ใน " ฌาน " จึงต้องมี " ญาณ " ร่วมด้วยเสมอ ๆ ถึงจะเรียกว่า " วิปัสสนา " หรือ " สติปัฏฐาน "

มันจึงจะรู้แจ้งลำดับแห่ง **อริยสภาวะ** ที่ไล่เรียงจาก **ศรัทธานุสารี** แล้วก็ **ธรรมานุสารี** แล้วต่อไป **ศรัทธาวิมุติ – ทิฏฐิปัตตะ – กายสักขี – ปัญญาวิมุติ** แล้วจึงถึง " **อุภโตภาควิมุติ** " *(คือ " เจโตวิมุติ " จริง เป็นที่สุดแล้วก็เกิด " วิมุติญาณทัสสนะ ")* เป็นความปรากฏจริงได้อย่างถ่องแท้ (**สัจฉิภาว**)

◇ จบภาค ๒ ◇

■ โศลก ๑ ■

เรื่องใหญ่เรื่องยากที่สุดที่ผู้ชนะเกือบรอบโลกทำไม่ได้
ก็คือ "การเป็นผู้แพ้"
ถ้าเขาทำได้
เขาก็จะคือ "ผู้ชนะรอบโลก" อย่างแท้จริง

■ โศลก ๒ ■

เรื่องใหญ่เรื่องยากที่สุด
ที่ "ผู้เกือบจะบรรลุผลสำเร็จสุดยอด" ทำไม่ได้อยู่
ก็คือ เขาไม่รู้ "ผลสำเร็จ" นั้น จริง !
ทั้ง ๆ ที่เขาทำมันได้แล้วอย่างไม่ยากเย็นเลยเสียด้วยซ้ำ

■ โศลก ๓ ■

ผู้ "รู้" ก็จริง
"เป็นได้" ก็จริง เท่านั้น
ที่จะยืนยันได้ในนิพพาน และเที่ยงแท้ในนิพพาน
คุณล่ะ !..... รู้จัก "นิพพาน" บ้างหรือยัง ?
และ "เป็นได้" บ้างแล้วหรือยัง ?
หรือ แน่ใจใน "นิพพาน" แล้วอย่างไร ? ปานใด ?

■ โศลก ๔ ■

ผู้รู้ "วิมุติรส" แท้ ๆ จริง ๆ เท่านั้น
จึงจะทิ้ง "โลกียรส" ได้ อย่างเห็น ๆ
ผู้ไม่รู้ "วิมุติรส" จริง ๆ แท้ ๆ
จะไม่ยอมทิ้ง "โลกียรส" เลย ก็จะเห็น ๆ อยู่โทนโท่.

■ โศลก ๕ ■

ศรัทธา แม้จะมีมาก มีแรง
แถม **วิริยะ** ดีปานใด ก็ตาม
แต่ถ้าขาด **สัมมาทิฏฐิ** เสีย
ก็ไม่มีหวังพบกับ **นิพพาน.**